

ISSUES IN THEORY AND METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

УДК 378.147-043.7

<https://doi.org/10.31548/philolog2021.04.019>

ЗМІНИ У МЕТОДИЧНИХ СИСТЕМАХ НАВЧАННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

І. М. БУЦИК, доктор педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: i_butsyk@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-3105-2802>

Анотація. Статтю присвячено дослідженню сучасних змін у методичних системах навчання у закладах вищої освіти як актуальної педагогічної проблеми в організації професійної підготовки фахівців. У результаті проведеного аналізу наукових праць автором пропонуються узагальнена характеристика сутності, місця, ролі та складу методичних систем, висвітлюється особливості їх побудови та функціонування у структурному поєднанні з основними складниками.

У статті представлено умови функціонування методичних систем навчання, охарактеризовано основні сучасні особливості розвитку методичних систем у вищій освіті та охарактеризовано функціонально-організувальні механізми створення системою інтегрованого освітнього середовища. Запропоновано шляхи врахування основних особливостей сучасних змін у методичних системах навчання закладів вищої освіти у професійній підготовці фахівців з метою організації ефективного освітнього процесу.

Ключові слова: методичні системи навчання, методики, технології навчання, навчальна діяльність.

Актуальність дослідження. Існуючі потреби та вимоги сучасного суспільства, виробництва та ринку праці стали визначальними чинниками змін в освітніх процесах. Нині якісна підготовка фахівців спрямована на формування компетентного фахівця з врахуванням розвитку економіки, науки, техніки та технологій. Сьогоднішня ефективність фахової підготовки, насамперед, залежить від ефективної організації освітнього процесу, в основі якої оптимальна навчальна та виховна робота, цілеспрямована реалізація педагогічних підходів та умов, спрямованих на розвиток особистості творчого фахівця. Такі процеси ґрунтуються на продуктивному об'єднанні усіх необхідних складових освітнього процесу через застосування методів, методик, технологій, засобів навчання тощо. Саме від такої успішної інтеграції залежить і ефективність нинішньої освіти. А, отже, в сучасній підготовці фахівців актуальними стають питання вивчення проблеми організації ефективного навчання через застосування методик та технологій навчання.

На сьогодні у освітні процеси досить широко увійшли методичні системи як певні організуючі механізми навчання за рахунок спеціального системного об'єднання різних методик та технологій навчання, навчальних

дисциплін, курсів та циклів, освітніх програм та спеціалізацій. Нинішні навчальні процеси, навіть у межах вивчення однієї дисципліни, можуть різнитися методиками та технологіями, залежно від форм навчання, за яких це відбувається. І лише цілеспрямовано-функціональне об'єднання таких елементів характеризує певну методичну систему навчання. Оскільки від ефективності таких систем залежить і результат навчання, то наразі є актуальним вивчення особливостей сучасних змін у методичних системах навчання під час розвитку освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Стан дослідження. З кожним днем у освітній практиці все більше вживають поняття «методична система навчання». Сучасна різноманітність і багатогранність освітніх процесів стала детермінантами змін в організаційній його структурі, що спричинило виокремлення нових функціональних елементів. Нині до загальноприйнятого широкого спектру дидактичних понять («методика навчання», «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання») додалися ще розуміння сутності, місця та завдань методичної системи навчання, трактування яких у різних публікаціях не завжди відзначаються спільними позиціями. У дослідженнях, присвячених цій

проблемі, зазначено, що методичну систему варто розглядати як: дидактичну структуру взаємопов'язаних компонентів (А. Архангельський, Ю. Брановський, Т. Бороненко А. Ванорін, Е. Данильчук, Н. Кузьміна, Г. Лобова, А. Пишкало, О. Пономарьова, Н. Рижова, Г. Саранцев, Т. Сільченкова, О. Смолянинова, Т. Степанова, Т. Фещенко та ін.); сукупність елементів реалізації дидактичних принципів (Л. Занков), дидактичну модель (В. Жучков, Н. Стефанова); сукупність методів, форм і засобів навчання і контролю (В. Крисько); систему дій (В. Загвязинський); динамічне утворення навчального процесу (Г. Хамов); систему навчання певному навчальному предмету (Е. Лобанова).

Проведений аналіз вище висвітлених наукових праць, синтез та узагальнення отриманих результатів дозволив встановити [3-6], що методична система навчання – це сукупність взаємопов'язаних між собою елементів навчального процесу, що гармонійно функціонують на основі цілеспрямованої реалізації певних методик та технологій навчання, спрямованих на підготовку майбутнього фахівця. Ця система включає у себе підсистеми мети, змісту методів, форм, засобів навчання та контролю освітніх результатів, а також їх елементів, що забезпечують поетапне набуття особистістю здатності та готовності до здійснення професійної діяльності. Також встановлено, що методична система є складовою загальної професійної підготовки фахівця у закладі вищої освіти [3; 5; 6]. Вона, враховуючи основні положення організації освітніх процесів, функціонує як окрема підсистема на основі комплексності теоретичного і практичного навчання та вибудовується на врахуванні сучасного рівня розвитку науки, суспільства, виробництва, техніки, технологій та освіти, тим самим забезпечує виконання освітніми закладами потреб ринку праці та роботодавців.

Варто наголосити, що методична система, як певний структурований динамічний об'єкт, характеризується чітким станом, поведінкою, стійкістю, розвитком, адаптацією, взаємодоповненням і рівновагою елементів, компонентів та підсистем [3; 5; 6]. Складаючись із відповідних підсистем (мети навчання і виховання в процесі навчання; змісту навчання і освіти; методів, форм, засобів навчання; контролю результатів навчання), їх компонентів та елементів, методична система завжди має бути стійкою та врівноваженою. Її структурне цілісне й органічне об'єднання безпосередньо забезпечується стабільністю у змістовому взаємодоповненні та стійкістю у процесі розвитку і адаптації до нових умов. Саме останнє складає реальну невирішену проблему для усієї освітянської і науково-

педагогічної громади у зв'язку із сучасними новими, переважно непередбачуваними, змінами в організації освітніх процесів. Отже, наразі актуальними постають завдання дослідження процесів розвитку і адаптації методичних систем.

На нашу думку, вирішення цієї проблеми можливе шляхом встановлення основних сучасних особливостей у структурних змінах методичних систем навчання у вищій освіті, що дозволить чітко визначити шляхи забезпечення їх ефективної адаптації. Варто наголосити, що нинішня теорія і практика організації освітніх процесів наповнена широким спектром результатів досліджень у межах розробки та впровадження методичних систем, серед яких значна кількість і з професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Проте у зазначених працях здебільшого піднімаються питання змістового наповнення методичної системи навчання (структурні складові), і майже не приділяється уваги розв'язання проблеми функціонування та адаптації методичних систем у процесі розвитку освіти.

Мета статті – описати результати дослідження із встановлення основних сучасних особливостей розвитку методичних систем у вищій освіті, з метою врахування їх в організації освітніх процесів.

Виклад основного матеріалу.

Навчальний процес з давніх часів зазнавав постійного розвитку і удосконалення. Ті чи інші суспільні чинники, зумовлені стрімким розвитком економіки, технологій та суспільних відносин, впливали на зміни і у педагогічних підходах і в організації освітнього процесу, що і спричиняло зміну видів навчання, методів, форм, засобів, методик, технологій та систем. Нинішні інтеграційні процеси в освіті спрямовані на реалізацію індивідуалізації і залежать від цілей та умов навчання, запитів роботодавців і держави, необхідності наближення змісту освіти до світових стандартів, врахування потенційних можливостей та потреб студентів. Ці процеси характеризуються введенням, розробленням та застосуванням індивідуальних навчальних планів та програм, а, відповідно, і використанням різноманітних підходів до організації навчальних процесів, що відбуваються на основі функціонування певних методичних систем навчання [3; 6].

Методична система навчання є певною частиною організації освітнього процесу у підготовці фахівця, яка складається на основі реалізації певних технологій, що передбачає цілеспрямовану, заздалегідь спроектовану, педагогічну роботу, спрямовану на досягнення запланованих освітніх цілей. Сама ж технологія вибудовується у межах реалізації спеціальних методик навчання, як певних процедур

досягнення конкретних програмних результатів навчання на різних етапах освітнього процесу. Означені позиції були обґрунтовані з опорою на результати досліджень, що викладені у роботах щодо висвітлення сутності, мети і завдань методики навчання (Л. Білан [2], С. Гончаренко [7], І. Дроздова [8], О. Коваленко [14], О. Лучанінова [16], О. Малихін, І. Павленко, О. Лаврентьєва [17], О. Михайличенко [18], В. Нараєв [19], В. Скакун [24], Е. Скібіцький, І. Толстова, В. Шефель [25], В. Цапенко, О. Філімонова [27], Н. Ерганова [28] та ін.), педагогічних освітніх технологій та технологій навчання (М. Бершадський, В. Гузєєв [1], С. Гончаренко [7], В. Євдокимов, І. Прокопенко [21], Т. Жукова [9], Н. Журавська [10], В. Загвязинський [11], О. Ігна [12], О. Пехота, А. Кітєнко, О. Любар [20], М. Кларин [13], Є. Куркін [15], Г. Селевко [22], С. Сисєєва [24], Ю. Фокін [26], В. Ягупов [29] та ін.). Отже, проведений аналіз вказаних вище наукових робіт надав підстави для проведення подальших досліджень у напрямі встановлення основних сучасних особливостей розвитку методичних систем у вищій освіті.

Основним принципом функціонування будь-якої методичної системи навчання є спеціальне створення сукупності умов, як певних специфічних обставин її існування в педагогічному процесі. Дослідженнями було встановлено, що методична система функціонує за таких умов:

- *гармонійного поєднання* у структурі системи *освітніх процесів із розвитком суспільства, сучасними можливостями науки і виробництва*;

- *оптимального врахування закономірностей навчального процесу* у побудові системи;

- *взаємодоповнення компонентів і елементів системи*, що надає можливість повною мірою виконати завдання кожного з елементів;

- *спеціальної структурованості методичної системи*, що створює можливість її розвитку з легкою адаптацією до змін та, ще й при цьому, має *бути стійкою* в процесі доповнення та взаємодоповнення новими елементами: впровадження нових освітніх вимог, додавання нового змісту навчання; нових навчальних завдань; зміни методики навчання, введення нових форм взаємодії викладача і студента, студента і студента, студента і суспільства тощо.

Проведеними дослідженнями було встановлено, що методична система навчання, за своїм змістом та функціональністю, створює для студента певне специфічне інтегроване освітнє середовище [3; 6] як певне структуровано-процесуальне явище. Інтегроване освітнє середовище набуває цілісності за рахунок дієвості процесів, що об'єднані методичною системою і

стають її функціонально-організувальними механізмами. Такими механізмами у методичній системі є [3; 6]:

- *зовнішня змістово-процесуальна інтеграція* (цілеспрямоване об'єднання факторів суспільного розвитку, наукових інновацій, сучасної економіки та закладу освіти для осучаснення змісту та процесу навчання);

- *адаптивна регуляція* (оптимальне пристосування в об'єднанні вже наявних елементів методичної системи, що передбачає узгодження змісту з іншими дисциплінами з врахуванням цілісності та наступності у формуванні знань та умінь; узгодження в змісті навчання міжпредметних зв'язків та елементів специфічної професійної діяльності; аналіз структури змісту навчального матеріалу з метою його спрощення для ефективного засвоєння);

- *внутрішня диференційовано-поетапна організація навчання* (забезпечення розвитку навчальної діяльності студента шляхом поетапного застосування методів, засобів і форм навчання, послідовного та оптимального комбінування теоретичного та практичного навчання, а також навчально-дослідницької та науково-дослідної роботи студентів).

Варто наголосити, що нинішнім освітнім організаційним процесам притаманні досить часті перебудови і втручання в них нових елементів, що стають певними визначальними факторами у змінах методичних систем навчання. Проведені дослідження дозволили встановити такі основні чинники, які впливають на зародження нових методичних систем у вищій освіті України, або розвиток і модифікацію вже існуючих систем:

- 1) *Врахування специфічних особливостей професійної діяльності фахівця*. Професійна діяльність фахівців має свої особливості, завдання та функції, які засновані на виробничих та соціальних потребах. Сама специфічна діяльність фахівця потребує спеціальної організації його професійної підготовки, спрямованої на формування програмних результатів та компетентностей. Це вимагає адаптації до нових змін та модифікації організації освітнього процесу, що стає в основі перебудови компонентів та елементів системи.

- 2) *Уведення у вищій освіті освітньо-професійних програм* у підготовці фахівців за усіма спеціальностями, які визначають унікальність програми, сферу діяльності випускників і, відповідно, зміст освіти. Це стає в основі формування нового змісту освіти і навчання, спрямованого не тільки на забезпечення програмних результатів навчання згідно із державним стандартом, але й інших специфічних результатів. Зважаючи на це, у вищій професійній освіті змінюються і

педагогічні підходи, і застосування методів, форм і засобів навчання для набуття відповідного рівня компетентності, що передбачає врахування особистісних якостей студентів, їх пізнавальних можливостей, потреб особистості та роботодавців, реалізації диференціації навчання тощо.

3) *Реалізація наступності в освітньому процесі у професійній підготовці фахівців.* Сучасна підготовка фахівців вибудована на основі реалізації наступності у вивченні навчальних дисциплін, їх тем, курсового та дипломного проектування, організації аудиторної та самостійної роботи, практичної підготовки, навчально-дослідницької та науково-дослідної роботи студентів.

4) *Спрямованість у підготовці фахівців на формування здатностей до самовдосконалення, творчості, дослідництва та комунікації.* Така спрямованість визначена

національною рамкою кваліфікацій, і як результат, означені позиції відображаються у програмних результатах навчання, закладених у відповідних компетентностях освітніх стандартів, наприклад, формування дослідницької або комунікативної компетентності фахівця тощо.

Проведена комплексна робота щодо вивчення проблеми забезпечення функціональних процесів у методичних системах навчання у закладах вищої освіти та впливу на них нових факторів, що здійснювалася на основі вивчення можливостей реалізації механізмів зовнішньої змістово-процесуальної інтеграції, адаптивної регуляції та внутрішньо диференційовано-поетапної організації навчання, дозволила визначити шляхи врахування основних особливостей сучасних змін у цих системах (табл.1).

Таблиця 1.

**Шляхи врахування основних особливостей сучасних змін
у методичних системах навчання у вищій освіті**

Чинники	Шляхи забезпечення
Особливості професійної діяльності фахівця	- аналіз довідників кваліфікаційних характеристик професій працівників та посадових інструкцій з виокремленням їх обов'язків та повноважень, змісту, структури та особливостей професійної діяльності; - аналіз видів діяльності та професійних завдань фахівця; - виокремлення знань, умінь, навичок і якостей, необхідних для виконання конкретних професійних завдань; - аналіз здатностей, закладених у компетентностях освітнього стандарту вищої освіти, його нормативного змісту та програмних результатів освітньо-професійної програми; <u>на цій основі:</u> - розроблення робочих програм навчальних дисциплін; - визначення методик, технологій, педагогічних підходів, засобів; - розроблення методичного забезпечення навчального процесу та необхідних засобів навчання; - розроблення засобів діагностики навчального процесу; - розроблення змісту навчання; - внесення відповідних корективів у методичну систему для реалізації змісту, методик, технологій, педагогічних підходів та засобів навчання.
Уведення освітньо-професійних програм	- аналіз довідників кваліфікаційних характеристик професій працівників, посадових інструкцій та освітньо-професійної програми підготовки фахівця з виокремленням специфічних унікальних особливостей професійної діяльності та відповідних програмних результатів; - виокремлення знань, умінь, навичок і якостей, необхідних для виконання відповідних професійних завдань; <u>на цій основі:</u> - розроблення робочих програм навчальних дисциплін; - визначення необхідних методик, технологій, педагогічних підходів та засобів навчання; - розроблення методичного забезпечення навчального процесу та необхідних засобів навчання; - розроблення засобів діагностики навчального процесу; - розроблення змісту навчання; - внесення відповідних корективів у методичну систему для реалізації змісту, методик, технологій, педагогічних підходів та засобів навчання.

Наступність в освітньому процесі	<u>Розроблення та впровадження змісту освіти і навчання:</u> - врахування цілісності та наступності у змісті освіти й навчання на основі реалізації принципу систематичності і послідовності; - розробка змісту освіти з опорою на реалізацію принципів: єдності навчання та виховання; єдності методичної системи навчання та системи професійної підготовки; єдності усіх складових методичної системи (мети, змісту, методів, форм та засобів навчання та діагностики); поєднання аудиторної та самостійної роботи студентів; - єдності теоретичної та практичної підготовки; оптимального поєднання навчальної роботи з навчально-дослідницької та науково-дослідною діяльністю студентів; ефективної взаємодії педагога та студента-вихованця; індивідуалізації навчання у поєднанні із колективною навчальною діяльністю студентів; системності та послідовності у навчанні; - розроблення змісту навчання з опорою на організацію поетапної навчальної діяльності студентів, що передбачає поступовий перехід від репродуктивного до творчої діяльності; - розроблення змісту навчання з опорою на: індивідуалізацію навчання через врахування індивідуальних психічних особливостей, мотивів, інтересів, профільної спрямованості студента; диференціація навчального матеріалу; врахування розвитку науки техніки та технологій; врахування розвитку суспільства, економіки, соціальних відносин та вимог роботодавців; відповідність методам, формам і засобам навчання та можливостям їх ефективного застосування; врахування труднощі та складності навчального матеріалу; забезпечення інформаційної доступності змісту навчального матеріалу; - розроблення комплексу навчальних завдань з опорою на організацію поетапної навчальної діяльності студентів; - розроблення змісту навчання з опорою на врахування системності та послідовності у реалізації основних форм роботи: самостійної роботи (поетапність у підготовці до лекцій, практичних занять, лабораторних робіт та після них); лекцій (поетапність інформаційних та проблемних лекцій), практичних і семінарських занять (поетапність індивідуальної, групової та міні групової роботи); лабораторних робіт (поетапність у виконанні навчальних та дослідницьких завдань); курсового проектування; навчальних та виробничих практик; науково-дослідної роботи; випускних кваліфікаційних робіт; - розроблення засобів для реалізації елементів змісту навчання. <u>Застосування методів і засобів навчання:</u> - послідовність та варіативність у застосування методів та засобів навчання та діагностики навчальних результатів з реалізацією основних форм роботи: самостійної роботи (поетапність у підготовці до лекцій, практичних занять, лабораторних робіт та після них); лекцій (поетапність інформаційних та проблемних лекцій), практичних і семінарських занять (поетапність індивідуальної, групової та міні групової роботи); лабораторних робіт (поетапність у виконанні навчальних та дослідницьких завдань); курсового проектування; навчальних та виробничих практик; науково-дослідної роботи; випускних кваліфікаційних робіт. - системність у застосуванні інформаційних, проблемних та бінарних лекцій, виїзних навчальних занять, імітаційно-ігрового проектування, курсового та дипломне проектування, науково-практичних конференцій, науково-практичних та проблемних семінарів, вебінарів, круглих столів, тематичних екскурсій, наукових студентських гуртків.
Формування здатностей до самовдосконалення, творчості, дослідництва та комунікації	- організація поетапної навчальної діяльності студентів; - реалізація проблемного і особистісно-орієнтованого навчання; - системна організація навчально-дослідницької та науково-дослідної діяльності студентів дослідницької діяльності; - організація практико орієнтованого навчання; - реалізація в навчальному процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з опорою на професійні норми спілкування; - організація творчої навчальної та професійної діяльності; - індивідуалізація навчання з врахуванням особистої ініціативи та інтересів студентів; <u>на цій основі:</u> - обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування у студентів здатностей до самовдосконалення, творчості, дослідництва та комунікації та шляхів їх забезпечення; - визначення необхідних методик, технологій, засобів та змісту навчання для формування у студентів здатностей до самовдосконалення, творчості, дослідництва та комунікації; - розроблення методичного забезпечення навчального процесу та необхідних засобів навчання для формування у студентів здатностей до самовдосконалення, творчості, дослідництва та комунікації; - розроблення засобів діагностики сформованих здатностей до самовдосконалення, творчості, дослідництва та комунікації.

Реалізація запропонованих шляхів стане підґрунтям для забезпечення ефективних функціональних процесів у методичних системах навчання у закладах вищої освіти, забезпечить її стійкість, адаптацію та урівноваженість.

Висновки. На основі аналізу наукових праць та власних теоретичних досліджень було встановлено основні чинники, які впливають на зародження, розвиток і модифікацію нових методичних систем у вищій освіті, а саме: врахування специфічних особливостей професійної діяльності фахівця; уведення у вищій освіті освітньо-професійних програм; реалізація наступності в освітньому процесі у професійній підготовці фахівців; спрямованість у підготовці фахівців на формування здатностей до самовдосконалення, творчості,

дослідництва та комунікації. У результаті проведеної роботи було запропоновано умови функціонування методичних систем навчання та шляхи врахування основних особливостей їх сучасних змін у вищій освіті, які передбачають аналіз основних нормативних документів і на його основі розробку дидактичного забезпечення освітнього процесу.

Спираючись на отримані результати досліджень, вважаємо пріоритетним напрямом подальшої роботи вивчення механізмів методичних систем навчання з реалізації зовнішньої змістово-процесуальної інтеграції, адаптивної регуляції та внутрішньої диференційовано-поетапної організації навчання.

Список використаних джерел

1. Бершадский М. Е., Гузеев В. В. Дидактические и психологические основания образовательной технологии. Москва : Центр «Педагогический поиск», 2003. 256 с.
2. Білан Л. Л. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Ніжин : ПП Лисенко, 2010. 399 с.
3. Буцик І. М. Методична система розвитку дослідницької компетентності майбутніх фахівців з агроінженерії у процесі вивчення сільськогосподарських дисциплін : дис. ... док. пед. наук : 13.00.02. Київ. Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2021. 696 с.
4. Буцик І. М. Визначення характерних особливостей методичних систем навчання. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Психологія Педагогіка. Філософія.* Київ : Міленіум, 2015. Вип. 230. С. 35–41.
5. Буцик І. М. Методична система розвитку дослідницької компетентності у професійній підготовці інженерів аграрного профілю. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.* Миколаїв : 2017. Вип. 3 (58). С. 50–54.
6. Буцик І. М. Розвиток дослідницької компетентності фахівців з агроінженерії у закладах вищої освіти: теорія і методика : монографія. Київ : КОМПРИНТ, 2019. 356 с.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
8. Дроздова І. П. Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти: навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 142 с.
9. Жукова Т. А. Технология обучения как условие повышения качества подготовки специалистов в системе университетского

образования. *Инновации в образовании.* 2007. №11. С. 107–117.

10. Журавська Н. С. Методика навчання та виховання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу та України: порівняльний аспект: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. 608 с.

11. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2001. 192 с.

12. Игна О. Н. Концептуальные основы технологизации профессионально-методической подготовки учителя : автореф. дис. ... д. пед. н. : 13.00.08 2014. 42 с.

13. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. Москва : Знание, 1989. 80 с.

14. Коваленко Е. Э. Методика профессионального обучения: учебник для инженеров-педагогов, преподавателей спецдисциплин системы профессионально-технического и высшего образования. Харьков : ЧП «Штрих», 2003. 480 с.

15. Куркин Е. Б. Технологизация образования – требование времени. *Школьные технологии.* 2007. № 1. С. 22–32.

16. Лучанинова О. П. Методика професійного навчання: конспект лекцій. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2008. 52 с.

17. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. Київ : КНТ, 2014. 270 с.

18. Михайличенко О. В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі: навч. посібник. вид. 2-ге доп. та перероб. Суми : СДПУ, 2009. 122 с.

19. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. Навч. посібник. Київ: ЧП, 2007. 211 с.

20. Освітні технології: навч.-метод.

посібник / О. М. Пехота, А. З. Кітченко, О. М. Любар та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2002. 255 с.

21. Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. Педагогічна технологія: посібник. Харків : Основа, 1995. 105 с.

22. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. Москва : Народное образование, 1998. 256 с.

23. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. 2006. Вип. 2. С. 127–131.

24. Скакун В. А. Методика преподавания специальных и общетехнических предметов (в схемах и таблицах) : Учеб. пособие для нач. проф. образования. Москва : Издательский центр «Академия», 2005. 128 с.

25. Скибицкий Э. Г. Толстова И. Э., Шефель В. Г. Методика профессионального обучения: учеб. Пособие. Новосибирск : НГАУ, 2008. 166 с.

26. Фокин Ю. Г. Теория и технология обучения. Деятельностный подход : учебное пособие для вузов. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство «Юрайт», 2019. 241 с.

27. Цапенко В. Н., Филимонова О. В. Методика преподавания электротехнических дисциплин. Самара : СГТУ, 2009. 140 с.

28. Эрганова Н. Е. Методика профессионального обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2007. 160 с.

29. Ягупов В. В. Педагогика : навч. посібник. Київ : Либідь, 2003. 560 с.

References

1. Bershadskij, M. E., Guzeev, V. V. (2003). Didakticheskie i psihologicheskie osnovaniya obrazovatel'noj tekhnologii [Didactic and psychological foundations of educational technology.]. Moscow : Centr «Pedagogicheskij poisk», 256. [in Russian].

2. Bilan, L. L. (2010). Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli [Methods of teaching in high school] : navch. posib. Nizhyn : PP Lysenko, 399 [in Ukrainian].

3. Butsyk, I. M. (2021). Metodychna systema rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z ahroinzhenerii u protsesi vyvchennia silskohospodarskykh dystsyplin [Methodical system of research competence development of future specialists in agroengineering in the process of studying agricultural disciplines.] : dys. ... dok. ped. nauk : 13.00.02. Kyiv. Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy, 696 [in Ukrainian].

4. Butsyk, I. M. (2015). Vyznachennia kharakternykh osoblyvostei metodychnykh system navchannia [Definition of characteristic features of

methodical systems of training]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy – Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Seriya: Psykholohiia Pedahohika. Filosofiia*. Kyiv : Milenium, Vyp. 230. 35–41 [in Ukrainian].

5. Butsyk, I. M. (2017). Metodychna systema rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti u profesiinii pidhotovtsi inzheneriv ahroinzhenerii [Methodical system of development of research competence in professional training of agricultural engineers]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O.Sukhomlinskoho – Scientific Bulletin of Nikolaev National University named after V. O. Sukhomlinsky*. Mykolaiv : Vyp. 3 (58). 50–54 [in Ukrainian].

6. Butsyk, I. M. (2019). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti fakhivtsiv z ahroinzhenerii u zakladakh vyshchoi osvity: teoriia i metodyka : monohrafiia. [Development of research competence of specialists in agroengineering in higher education: theory and methodology]. Kyiv : KOMPRYNT, 356 [in Ukrainian].

7. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichni slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid, 376 [in Ukrainian].

8. Drozdova, I. P. (2008). Metodyka vykladannia, pedahohika ta psykholohiia vyshchoi osvity [Teaching methods, pedagogy and psychology of higher education] : navchalnyi posibnyk. Kharkiv : KhNAMH, 142 [in Ukrainian].

9. Zhukova, T. A. (2007). Tekhnologiya obucheniya kak uslovie povysheniya kachestva podgotovki specialistov v sisteme universitetskogo obrazovaniya [Teaching technology as a condition for improving the quality of training specialists in the university education system]. *Innovacii v obrazovanii – Innovation in education.* №11. S. 107–117.

10. Zhuravska, N. (2015). Metodyka navchannia ta vykhovannia u vyshchii shkoli [Methods of teaching and education in higher educational institutions of the European Union and Ukraine : a comparative aspect] : monohrafiia. Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M. M., 608 [in Ukrainian].

11. Zagvyazinskij, V. I. (2001). Teoriya obucheniya: Sovremennaya interpretaciya [Teaching theory: Modern interpretation : textbook] : ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedenij. Moskva : Izdatel'skij centr «Akademiya», 192.

12. Igna, O. N. (2014). Konceptual'nye osnovy tekhnologizacii professional'no-metodicheskoi podgotovki uchitelya [Conceptual bases of technologization of professional-

methodical training of a teacher]: avtoref. dis. ... d. ped. n. : 13.00.08. 42.

13. Klarin, M. V. (1989). *Pedagogicheskaya tekhnologiya v uchebnom processe. Analiz zarubezhnogo opyta* [Pedagogical technology in the educational process. Analysis of foreign experience]. Moskva : Znanie, 80.

14. Kovalenko, E. E. (2003). *Metodika professional'nogo obucheniya* [Methods of vocational training]: uchebnik dlya inzhenerov-pedagogov, prepodavatelej specdisciplin sistemy professional'no-tekhnicheskogo i vysshego obrazovaniy. Xarkov : CHP «SHtrih», 480.

15. Kurkin E. B. (2007). *Tekhnologizatsiya obrazovaniya – trebovaniye vremeni* [Technologization of education – the requirement of the time]. *SHkol'nye tekhnologii* [School technology.]. № 1. 22–32.

16. Luchaninova, O. P. (2008). *Metodyka profesiinoho navchannia* [OP Methods of professional training] : konspekt leksi. Dnipropetrovsk : NMetAU, 52 [in Ukrainian].

17. *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli* (2014). [Methods of teaching in high school] : navch. posib. / O. V. Malykhin, I. H. Pavlenko, O. O. Lavrentieva. H. I. Matukova. Kyiv : KNT, 270 [in Ukrainian].

18. Mykhailychenko, O. V. (2009). *Metodyka vykladannia suspilnykh dystsyplin u vyshchii shkoli* [Methods of teaching social disciplines in high school]: navch. posibnyk. vyd. 2-he dop. ta pererob. Sumy : SDPU, 122 [in Ukrainian].

19. Nahaiev, V. M. (2007). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli* [Methods of teaching in higher education]. Navch. posibnyk. Kyiv: ChP, 211 [in Ukrainian].

20. *Osvitni tekhnologii* (2002). [Educational technologies]: navch.-metod. posibnyk / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubar ta in.; za zah. red. O. M. Piekhoty. Kyiv : A.S.K., 255 [in Ukrainian].

21. Prokopenko, I. F., Yevdokymov V. I. (1995). *Pedahohichna tekhnologiya* [Pedagogical technology]

: posibnyk. Kharkiv : Osnova, 105 [in Ukrainian].

22. Selevko, G. K. (1998). *Sovremennyye obrazovatel'nye tekhnologii* [Modern educational technologies]: uchebnoe posobie. Moskva : Narodnoe obrazovanie, 256.

23. Sysoieva, S. O. (2006). *Pedahohichni tekhnologii: korotka kharakterystyka sutnisnykh oznak* [Pedagogical technologies: a brief description of the essential features]. *Pedahohichni protses: teoriia i praktyka – Pedagogical technologies : a brief description of the essential features. Pedagogical process : theory and practice* : zb. nauk. pr. Vyp. 2. 127–131 [in Ukrainian].

24. Skakun, V. A. (2005). *Metodika prepodavaniya special'nyh i obshchetekhnicheskikh predmetov (v skhemah i tablichah)* [Methods of teaching special and general technical subjects (in diagrams and tables)] : Ucheb. posobie dlya nach. prof. obrazovaniya. Moscow : Izdatel'skiy centr «Akademiya», 128.

25. Skibickij, E. G. Tolstova, I. E., Shefel', V. G. (2008). *Metodika professional'nogo obucheniya* [Methods of vocational training] : ucheb. Posobie. Novosibirsk : NGAU, 166.

26. Fokin, Yu. G. (2019). *Teoriya i tekhnologiya obucheniya. Deyatel'nostnyj podhod* [Theory and technology of teaching. Activity approach] : uchebnoe posobie dlya vuzov. 4-e izd., pererab. i dop. Moskva : Izdatel'stvo «YUrajt», 241.

27. Capenko, V. N., Filimonova, O. V. (2009). *Metodika prepodavaniya elektrotekhnicheskikh disciplin* [Methods of teaching electrical engineering disciplines]. Samara : SGTU, 140.

28. Erganova, N. E. (2007). *Metodika professional'nogo obucheniya* [Methods of vocational training]: ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenij. Moskva : Izdatel'skiy centr «Akademiya», 160.

29. Iahupov, V. V. (2003). *Pedahohika* [Pedagogy] : navch. posibnyk. Kyiv : Lybid, 560 [in Ukrainian].

CHANGES IN METHODOLOGICAL SYSTEMS OF EDUCATION AS A RESULT OF THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

I. M. Butsyk

Abstract. *The article is devoted to the study of modern changes in the methodological systems of education in higher educational institutions as current pedagogical problem in the organization of professional training of specialists. As a result of the analysis of scientific works the author offers the generalized characteristic of essence, place, role and structure of methodical systems, features of their construction and functioning in a structural combination with the basic components are highlighted.*

The article presents the conditions of functioning of methodical systems of education, describes the main modern features of the development of methodical systems in higher education and describes the functional and organizational mechanisms of the system of integrated educational environment.

The ways of taking into account the main features of modern changes in the methodological systems of teaching of higher education institutions in the professional training of specialists in order to organize an effective educational process are proposed.

Key words: *methodical training systems, methods, training technologies, training activities.*

© I. M. Буцук

«International journal of philology» | «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 12, № 4, 2021